

SEVEFE
ROZRA
PAD

Zejdi Smit

BOOKA.

Knjiga **026**

Edicija **Zapadno od sunca**

ZEJDI SMIT
SEVEROZAPAD

Naslov originala

ZADIE SMITH

NW

Copyright © Zadie Smith, 2012

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Slanački put 128

office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S ENGLESKOG

Vladimir D. Janković i Stanislava Mijić

LEKTURA

Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA

Dragana Latinčić

DIZAJN KORICA I PRELOM

Ivan Benussi

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2013.

Prvo izdanje

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

SEVE
ROZ
PA
D

ROMAN

ZEJDI SMIT

S ENGLSKOG PREVELI

Vladimir D. Janković i Stanislava Mijić

BOOKA.

Za Kelasovu

Dok je Adam kopô, a Eva prela,
Gde li se džentlmenština dela?

Anonimni autor

Poseta

1.

Mrsno sunce čvari se iznad telefonskih stubova. Boja kojom premazuju školske kapije i bandere da oteraju penjače – pretvara se u sumpor. U Vilzdenu ljudi idu bosu, ulice liče na evropske, zavladała neka manija da se jede napolju. Ona se drži hladovine. Riđokosa. Na radiju: jedino ja pišem rečnik koji me određuje. Dobra rečenica – zapiši je na zadnjoj strani časopisa. U ležaljci, u dvorištu ispred stana u prizemlju. Ušuškana sa svih strana.

Četiri dvorišta dalje, u stambenoj zgradi, neka besna devojkā vrišti na anglosaksonskom, ne zna ni sama na koga. Julija na balkonu, pola grada je čuje. Ne biva tako. Jok ja, tako ne biva. Ne počinji. Pljuga u ruci. Mesnata sva, crvena kô rak.

Jedino ja

Jedino ja pišem

Olovka ne ostavlja traga na listovima časopisa. Negde je pročitala da od sjaja za usne može da se dobije rak. Svi znaju da ne bi trebalo da bude ovoliko toplo. Sparušeni pupoljci, gorke sitne jabuke. Ptice pevaju pogrešne melodije na pogrešnom drveću, a još im vreme nije. Ne počinji, majku mu! Pogledaj: mešina one devojkā, izgorela na suncu, preliva se preko ograde. To Mišel voli da kaže: ne možeš svakoga da zoveš na žurku. U ovom veku nikako. Surov stav – ona se s Mišelom u tome ne slaže. Ne deli se u braku baš sve. Žuto sunce visoko gore na nebu. Plavi krst na belom štapu, razgovetan, konačan. Šta sad? Mišel je na poslu. Još je na poslu.

Jedino ja

jedina

Pepeo lagano pada u dvorište, za njim i pikavac, onda celo paklo. Bučnija od ptica, vozova i saobraćaja. Jedini znak duševnog zdravlja: majušna sprava zatakuta u njenom uhu. Reko' ja njemu: mnogo si ti sebi slobode dao, dosta je bilo. Gde su mi pare? I evo nje, baljezga mi u lice. Jebem ti slobodu.

Jedino ja. Jedino. Jedino.

Ona opušta pesnicu, olovka joj ispada iz ruke. Daje sebi slobode. Ništa više i nemaš da slušaš sem te proklete devojke. Ako ništa drugo, bar ti se pred sklopljenim očima nešto ukazuje. Lepljive crne tačke. Čamdžije koje srljaju tamo-amo, u cikcak. Cik. Cak. Crvena reka? Istopljeno jezero u paklu? Ležaljka se naherila. Nedelje padaju na zemlju. Svetski događaji, nekretnine, film i muzika leže na travi. I sport, i čitulje.

2.

Neko zvoni na vratima! Ona posrće kroz travu, bosa, suncem uljuljkana, pospana. Kroz zadnja vrata ulazi u skućenu kuhinju, sa svetlim pločicama, po ukusu onoga ko je tu stanovao pre. Ne, taj tamo ne zvoniti. Taj je, bogme, legao na zvono.

Kroz armirano staklo – telo, nejasnih obrisa. Mišel nije – nije to ta zbirka piksela. Između njenog tela i vrata – podne daske u hodniku, zlate se na suncu. Ovaj hodnik samo do nečeg dobrog može da vodi. A opet, neka žena viče MOLIM VAS i plače. Žena lupa pesnicom na ulazna vrata. Ona otključava, ali vrata zastanu na pola puta, zategao se lanac, a jedna ručica se promolila.

– MOLIM VAS – o, bože, pomozite – molim vas, gospođice, ja tu živim – tu, u komšiluku, molim ti se, bože – proverite, molim vas...

Prljavi nokti. Maše li ona to računom za gas? Telefonskim računom? Mora da se udalji jedan korak kako bi videla šta joj ova to gura kroz otvor, pored lanca. Avenija Ridli 37 – ćošak dalje, stvarno. Samo to pročita. Načas joj se pred očima pojavi Mišel, i šta bi on radio da je sad tu, i kako bi zagledao plastični prozorčić na koverti, i proveravao podatke. Mišel je na poslu. Ona otkaći lanac.

Neznanka progura prvo kolena, a onda padne unutra, skljojka se. Devojka ili žena? Njih dve su istih godina: u tridesetim, srednjim tridesetim, otprilike. Sitno neznankino telo tresse se od plača. Ona se hvata za odeću i rida. Žena koja na javnom mestu očajnički traži svedoke. Žena u ratom zahvaćenoj zoni stoji na ruševinama svog doma.

– Jel' vam loše?

Neznanki su ruke u vazduhu. Udara glavom u ragastov.

– Ne, nije meni, nego mojoj mami – tražim pomoć. Nema tih vrata, jebote, a da nisam na njih pokucala... Molim vas... Šar... Šar se zovem. Odavde sam. Ovde živim. Proverite!

– Izvoli. Uđi. Ja sam Lea.

Lea je odana ovoj teritoriji od tri kvadratna kilometra grada baš koliko su drugi ljudi verni svojim porodicama ili domovinama. Ona zna

kako ljudi ovde govore, zna da to ovdašnje *jebote* služi samo za to da daje ritam rečenici. Sada će složiti saosećajnu facu. Šar sklapa oči, kli-ma glavom. Brzo pomera usne, ništa se ne čuje, sebi nešto govori. Lei kaže

– Mnogo si dobra.

Šarina dijafragma diže se i spušta, sporije sada. One suze od kojih se sva tresla polako se suše.

– Hvala ti, znaš? Mnogo si dobra.

Šarine sitne šake hvataju se za ruke koje je pridržavaju. Majušna je Šar. Koža kao od papira, suva, s pečatima od psorijaze na čelu i duž linije vilice. Lei je to lice poznato. Viđala je ona to lice često na ulici, u kraju. Neobična odlika londonskih sela: lica bez imena. Oči su to što pamtiš, bistre beonjače koje vidiš oko tamnomrkih dužica, iznad i ispod dužica. Taj izraz žudnje, kao da će da proguta sve što vidi. Bebe tako izgledaju. Lea se osmehuje. Osmehom joj je i uzvraćeno, ali osmehom praznim, bezizraznim. Malo iskrivljenim, slatkim. Lea je jedina dobra nepoznata osoba koja joj je otvorila vrata a da ih nije istog časa zatvorila. Šar ponavlja: mnogo si dobra, mnogo si dobra – sve dok se nit zadovoljstva koja se provlači kroz tu rečenicu (Lea u njoj, naravno, vrlo malo razloga za zadovoljstvo pronalazi od samog početka) sasvim ne prekine. Lea tresе glavom. Ne, ne, ne, ne.

Lea usmerava Šar ka kuhinji. Krupne šake na devoјčinim uskim ramenima. Gleda kako se Šarina zadnjica diže i spušta ispod smuljanog donjeg dela trenerke, i naglašenu, maljavu jamicu na leđima, u kojoj se, od vrućine, nakupio znoj. Tanušni struk širi se u obline. Lea nema kukove, sva je štrkljasta, kao dečko. Možda je Šar potreban novac. Njena svetlosiva trenerka nije čista. Na pregibu desnog kolena vidi se široka poderotina u gadno prljavoj tkanini. Crni tabani dižu se iz japanki u stanju raspadanja. Šar zaudara.

– Srčani udar! Pitam ja nji': jel' će da mi umre ona? Jel' umire, a? Umire? Nju unose u kola hitne pomoći, a meni da neko nešto kaže – 'oćeš! Imam troje dece, sad su mi sama kod kuće, ono, znači – moram do bolnice – šta oni meni: kolima pa kolima? Nemam kola! I govorim: *pomagajte* – niko prstom da mrdne, jebote, da mi pomogne.

Lea hvata Šar za zglob, pomaže joj da sedne na stolicu za kuhinjskim stolom, pa joj dodaje malo papira. I opet spušta ruke na Šarina ramena. Čela su im nekoliko centimetara udaljena jedno od drugoga.

– Razumem, u redu je. Koja bolnica?

– Nešto kao... Nisam zapisala... U Midlseksu ili... Daleko, u svakom slučaju. Ne z'am tačno.

Lea steže Šar za ruke.

– Vidi, ja ne vozim... ali...

Lea gleda na sat. Deset do pet.

– A da pričekaš malo, možda dvadeset minuta? Ako ga sad pozovem, on bi mogao... Ili možda taksi...

Šar oslobađa šake iz Leinog stiska. Pritisne oči čukljevima šaka, tek sada diše punim plućima; panika je minula.

– Moram da stignem tamo... nemam broj... ništa... para nemam...

Šar zubima otkida malo kože s desnog palca. Krv bubri, tačkica jedna, ali se ne preliva. Lea opet hvata Šar za zglob. Izvlači joj prste iz usta.

– A da nije slučajno Midlseks? Bolnica, a ne oblast. Tamo, na Akton Veju, tako beše?

Devojčino lice je pospano, usporeno. Češnulo ju je, tako bi Irci rekli. Možda je i jeste češnulo.

– Da... mogla bi da bude... bolnica.. Jes', nije... Jeste, to je. *Midlseks*. To je to.

Lea se uspravlja, vadi telefon iz zadnjeg džepa i ukucava broj.

– NAVRATIĆU SUTRA.

Lea klima glavom, a Šar priča dalje, ne mari što ova razgovara telefonom.

– VRATIĆU TI OVO. SUTRA MI STIŽU PARE, VAŽI?

Lea prinela telefon uhu, osmehuje se i klima glavom, daje joj svoju adresu. Gestikulira, oponaša ispijanje čaja. Šar to i ne primećuje. Ona posmatra jabuke u cvatu. Umazanom majicom briše suze s lica. Pupak joj je čvornovat, u ravni sa stomakom, kao dugme ušiveno u divan. Lea izdeklamuje svoj broj telefona.

– To smo obavili.

Okreće se prema kuhinjskoj radnoj ploči, slobodnom rukom uzima čajnik, pa se ušeptrlja, jer je očekivala da će biti prazan. Prospe se malo vode. Vraća čajnik na postolje, i stoji tako, kako se zatekla, leđima okrenuta svojoj gošći. Sad nema normalno mesto gde bi sela ili bar stajala. Ispred nje, na dugačkoj prozorskoj dasci koja se proteže celom dužinom prostorije, vide se neki predmeti koji su obeležili njen život – fotografije, razne andrmlolje, tatin pepeo, vaze, biljke, lekovite trave. U prozoru odraz: Šar podiže svoja mala stopala na ivicu njene, Leine, stolice, i drži se za gležnjave. Manje je nelagodno bilo dok je situacija bila hitna, prirodnije je bilo od ovoga. Nije ovo zemlja u kojoj ćeš nepoznatoj osobi kuvati čaj. Osmehuju se jedna drugoj u staklu. Dobra volja postoji. Ne postoji tema za razgovor.

– Sad ću da izvadim šolje.

Lea opisuje svaki svoj postupak. Otvara kredenac. Pun je šoljâ; sve šolja na šolji stoji.

– Lepo mesto.

Lea se prebrzo okreće, rukama izvodi pokrete bez značenja.

– Nije naše, mi iznajmljujemo... naše je samo ovo... gore ima još dva sprata. I zajedničko dvorište. Zgrada je državna, tako da...

Lea sipa čaj dok Šar gleda oko sebe. Isturene gornje usne, blago klima glavom. Procenjiivački se okreće, kao agent za nekretnine. Pogled joj se zaustavlja na Lei. I šta može da vidi? Zgužvanu košulju kakvu nose drvoseče, šorts od džinsa sav u fronclama, pegave noge, bosa stopala – apsurdno neko stvorenje, možebiti, zabušantkinja, dokoličarka. Lea prekršta ruke na stomaku.

– Fini ti državni stanovi. Imaju više soba, u tom fazonu?

Usna joj je i dalje otromboljena. Malo zapliće kad govori. Nešto nije u redu sa Šarinim licem, primećuje to Lea, i neprijatno joj je što je to primetila, pa skreće pogled u stranu.

– Dve sobe. Druga je ostava. Koristimo je za...

Šar je u međuvremenu nešto drugo odvuklo pažnju u potpunosti; sporija je od Lee, ali je tu, na istom su mestu. Upire prstom Lei u lice.

– Čekaj... Da nisi ti išla u Brejton?

Skače sa stolice, ushićena. Mora da je neka greška.

– Kunem ti se, dok si ti razgovarala telefonom, a ja se sve nešto mi-slim: ma znam ja tebe. Išla si u *Brejtton!*

Lea se leđima oslanja na radnu ploču, pa kreće u priču. Šar nema strpljenja za hronologiju. Nju zanima da li se Lea seća kad je prirodnjačko krilo *Brejtona* bilo poplavljeno, pa kad je Džejk Fauler stavio glavu u stegu. Ove koordinate pomažu im da odrede kad se šta dešavalo, kao što se drugi ravnaju po iskrcavanju na Mesec ili datumima smrti predsednikâ.

– Dve godine sam mlađa od tebe, to je. Kako se ono zvaše?

Lea se muči s krutim poklopcem od kutije s keksom.

– Lea. Henvel.

– Lea. Išla si ti u *Brejtton*. Jel' se viđaš s nekim iz škole?

Lea nabraja imena, sve s njihovim propalim biografijama. Šar lupka prstima po stolu.

– Dugo si u braku?

Nešto se menja u Šarinim očima, navlače se oblaci jada.

– I predugo.

– Hoćeš da pozovem nekoga? Muža tvog?

– Ne... ne... On je otišô. Dve godine ga nisam videla. Zlostavljao me. Nasilan bio. U frci. Mnogo problema je imao, u glavi, i tako to. Ruku mi polomio, ključnu kost mi polomio, i koleno, i facu mi, jebote, razbio. Pravo da ti kažem...

Ono što će uslediti izgovara kao uzgred, kroz smeh isprekidan štu-canjem, i ništa ne može da se razume.

– Silovô me, i sve to... Ludilo je bilo. Šta ćeš.

Šar ustane sa stolice, pa krene prema zadnjim vratima. Pogleda napolje u dvorište, u travnjak, požuteo od sunca.

– Mnogo mi je žao.

– Nis' ti kriva! Tako je kako je.

Kako se osećaš kad se osećaš bezveze. Lea gurne ruke u džepove. Čajnik pišti.

– Iskreno, Lejče, lagala bi' te da kažem da je bilo lako. Teško je bilo. Ali... Izvukla sam se, znaš? Živa sam! Troje dece! Najmlađe ima sedam. Što znači da je iz svega izašlo i nešto dobro, kapiraš?

Lea glavom pokazuje na čajnik.

– Imaš ti dece?

– Ne. Samo psa, Olivu. Trenutno je kod moje drugarice Nat. Natali Blejk? U školi se, u stvari, zvala Kejša. Sad je Natali de Anđelis. Moje godište. Nosila nekad onaj bujni afro, kao...

Lea rukama oponaša atomsku pečurku iza svoje glave. Šar se mršti.

– Da. Uvek nadrkana. Čamuga. Stalno nešto dizala nos.

Neki bezizrazan prezir ogleda se načas na Šarinom licu. Lea priča dalje.

– Ima decu. Živi nedaleko odavde, u otmenom kraju, kod parka. Sad je pravnica. Advokat. U čemu li je razlika? Možda razlike i nema. Nego, imaju dvoje dece. Deca vole Olivu, pas mi se zove Oliva.

Ona, jednostavno, izgovara rečenice, jednu za drugom, nižu se bez kraja.

– U stvari, trudna sam.

Šar se oslanja o staklo na vratima. Zažmuri na jedno oko, drugim fiksira Lein stomak.

– O, još je rana trudnoća. Vrlo rana. U stvari, tek sam jutros otkrila.

U stvari, u stvari, u stvari. Šar novost prihvata kao nešto najnormalnije.

– Muško?

– Nije... mislim – ništa još ne znam.

Lea je crvena kao rak, nije nameravala da priča o toj osetljivoj, nedovršenoj stvari.

– A jel' čo'ek tvoj zna?

– Jutros sam uradila test. Onda si došla ti.

– Moli se da bude žensko. Dečaci su kaos.

Šar se natuštila. Satanski osmeh titra joj na usnama. Svaki njen zub okružen je crnim desnim. Vraća se do Lee i spušta svoje šake na Lein stomak.

– Da opipam. Umem ja unapred da vidim. Nije bitno kol'ko je rano. Dolazi 'vamo. Neću ti ništa. To ti je kao neki dar. I moja mama ima to. Dođi 'vamo.

Šar pruža ruke i privlači Leu bliže sebi. Lea se ne brani. Šar onda položi dlanove gde su do maločas bili.

– Devojčica će biti, nema da nema. Škorpija, da, prava nevolja. Trkačica.

Lea se smeje. Oseća kako toplota raste između devojčinih znojavih dlanova i njenog vlažnog trbuha.

– Kao atletičarka, misliš?

– Ne... nego od onih što, kao, beže. Moraćeš non-stop da je držiš na oku.

Šar spušta ruke, lice joj opet poprima onaj staklasti izraz dosade. I počinje ona da priča nešto, o raznim stvarima. Sve stvari su jednake. Lea, čaj, silovanje, spavaća soba, srčani udar, škola, ili ko će da se porodi.

– Ta škola... sranje je bila, ali ljudi koji su u nju išli... Bilo je dosta okeaj likova, zar ne? Kao na primer Calvin – sećaš se Kalvina?

Lea sipa čaj, žustro klima glavom. Ne seća se Kalvina.

– Sad drži teretanu na Finčli Roudu.

Lea meša čaj kašičicom, čaj koji inače nikada ne pije, naročito ne po ovakvom vremenu. Prejako je pritisnula kesicu. Listići se probijaju duž ivica vrećice, i najednom ih je puna šolja.

– Ne da je drži – *njegova* je. Prođem tamo ponekad. Ko bi rekao da će mali Calvin da raskrsti sa svim sranjima – a stalno je visio s Džermejn, i Luijem, i Majklom. Stalno su dizali frku... Ne viđam se ni sa kim od njih. Šta će mi frka? Viđam se s Nejtanom Boglom. On je nekad visio s Tomijem i Džejsom Hevnom, ali njih odavno nisam videla. Baš dugo.

Šar priča li priča. Kuhinja načas kao da se nakosila, i Lea mora da se pridrži za radnu ploču.

– Izvini, šta reče?

Šar se mršti, govori ne vadeći upaljenu cigaretu iz usta.

– Reko', jel' mogu da dobijem taj čaj?

Da ih neko vidi ovako, rekao bi: dve stare drugarice u zimsko veče, obema rukama drže šolje s čajem. Otvorena su vrata, svaki prozor je otvoren. Vazduh ne struji. Lea se hvata za košulju, protrese je, da koža prodiše. Stvara se otvor, vazduh jurne unutra. Znoj koji se nakupio ispod dojki ostavlja sraman trag na pamuku.

– Nekad sam znala... hoću reći...

Lea istrajava u odglumljenoj kolebljivosti, duboko se zagledala u šolju, ali Šar nije ni najmanje zainteresovana; ona kuca u staklo na vratima, i nadglasava Leu.

– Jes', drugačije si izgledala u školi, nema šta. Sad, ono, izgledaš bolje. Bila si sva riđa i koščata. Ono, skroz.

I sada je Lea sve to. Promena se, mora biti, odigrala u drugim ljudima, ili su se vremena promenila.

– Okej si ti, ono. Kako to da nisi na poslu? Šta ono reče, čime se baviš?

Lea tek što je progovorila, a Šar već klima glavom.

– Isfolirala da sam bolesna. Nije mi bilo dobro. To ti je, ono kao, posao u administraciji, u suštini. Za dobru stvar. Dajemo novac. Ono što se zaradi na lutriji dajemo dobrotvornim organizacijama, neprofitnim organizacijama – malim lokalnim organizacijama kojima je potrebno...

Njih dve razgovaraju, a ne slušaju šta govore. Devojka iz one zgrade gde su državni stanovi još je na balkonu, urla. Šar vrti glavom i zviždi. Uputi onda Lei pogled pun komšijskog saosećanja.

– Debela glupača.

Lea prstom opisuje potez skakača u šahu. Dva sprata gore, pa prvi prozor s druge strane.

– Tamo sam rođena.

Odande dovde – putovanje traje duže nego što bi se u prvi mah reklo. Na trenutak, ovaj lokalni detalj zadržava Šarinu pažnju. A onda ona skreće pogled, oteresajući pepeo s cigarete na kuhinjski pod, mada su vrata otvorena i do trave je deli tek tridesetak centimetara. A možda je i inače tako spora, i trapava; ili je preživela neku traumu, ili je rasejana.

– Svaka čast. Živiš kako treba. Verovatno imaš veliko društvo, izlaziš petkom, ono, klabinig.

– Pa i ne baš.

Šar izbaci vazduh iz usta, kratko to traje, a zvuk je nekako žalostiv; onda klima glavom, i klima, ne prestaje.

– Čista snobovština, ova ulica. Jedino si me ti pustila u kuću. Ostali se ne bi ni popišali na mene da me vide kako gorim.

– Moram na sprat. Da uzmem nešto novca za taksi.

Lei je novac već u džepu. Na spratu prvo ulazi u sobu, pa u toalet, a zatim zatvara vrata, seda na patos i – brizne u plač. Opuživši nogu, stopalom obara toalet papir. Taman što je krenula da ga dokotrlja do sebe, oglasi se zvono.

– VRATA! VRATA! DA OTVORIM JA?

Lea stoji, pokušava da spere crvenilo iz očiju u majušni umivaonik. Izašavši u hodnik, zatiče Šar ispred police pune knjiga za koledž. Prevlači kažiprstom preko hrbata knjigâ.

– Sve si ovo pročitala?

– Ne, ne baš. Nemam nešto vremena ovih dana.

Lea uzima ključ s mesta na kojem on inače stoji, na srednjoj polici, i otvara ulazna vrata.

Ništa od svega ovoga nema smisla. Vozač koji stoji na kapiji daje joj neke znake koje ona ne razume, pokazuje joj na drugi kraj ulice, i polazi pešice u tom pravcu. Šar kreće za njim. Lea kreće za njom. Nekakva krotkost ovladava Leom.

– Koliko ti treba?

Senka sažaljenja preleće Šarino lice.

– Dvadeset? Trideset... da budem mirna.

Puši bez ruku, istiskuje dim iz ugla usana.

Pomahnitale višnje, pena izbija iz cvasti. Kroz ružičasti špalir pomalja se Mišel, hoda ulicom, drugom stranom. Mnogo je vruće – znoj mu se sliva niz lice. Peškirić koji nosi sa sobom kad su ovakvi dani viri mu iz torbe. Lea podiže prst uvis, tako mu poručuje da ostane gde je. Pokazuje na Šar, mada se Šar ne vidi od kola. Mišel je kratkovid; napinje se, škilji, a onda staje, napregnuto se osmehuje, pa skida sako i prebacuje ga preko ruke. Lea ga gleda kako skida s majice ostatke radnog dana: mnoštvo dlačica, pramenčići oštričkani s glava nepoznatih ljudi, što plavokosih, što smeđih.

– Ko ti j' to?

– Mišel, moj muž.

– Žensko ime?

– Francusko.

– Lepo izgleda, ono – lepe bebe ima da budu!

Šar namiguje; groteskno sabijanje jedne strane lica.

Bacivši cigaretu, Šar ulazi u kola, i ostavlja vrata otvorena. Novac je i dalje u Leinoj ruci.

– Jel' on odavde? Viđala sam ga po kraju.

– Radi u frizeraju, blizu stanice. Iz Marseja je – Francuz. Ovde je već sto godina.

– Afrikanac, u stvari.

– Poreklom. Nego – hoćeš li da pođem s tobom?

Šar prvo ništa ne odgovara. A onda izađe iz automobila i obgrli šakama Leino lice.

– Ti si jedna zaista dobra osoba. Bilo je suđeno da pokucam na tvoja vrata. Ali ozbiljno! Ti si duhovna osoba. Ima nečeg duhovnog u tebi.

Lea hvata Šar za tanku ručicu, i prinosi joj obraz, da je ova poljubi. Šarina usta jedva primetno se otvaraju dok je ljubi, samo da kaže *hvala*, a onda se, uz ti, zatvaraju. Da joj uzvрати, Lea izgovara nešto što nikad u životu nije rekla: Bog te blagoslovio. Lica im se udaljavaju jedno od drugog – Šar nezgrapno uzmiče, okreće se prema kolima, otišla je već mal-tene. A i uzvišenost celog doživljaja preti da će se svaki čas svesti na puku konvencionalnost, na anegdotu; samo trideset funti, samo jedna bolesna majka, nigde ubistva, nigde silovanja. Ništa vredno priče.

– Koje ludo vreme.

Šar maramom briše znoj s lica, neće da pogleda u Leu.

– Navratiću sutra. Vратиću ti ovo. Boga mi. Važi? Hvala ti, ali stvarno. Spasla si me danas.

Lea slegne ramenima.

– Ne, ne, ne budi takva, kunem ti se – dolazim, stvarno.

– Nadam se samo da je ona dobro. Tvoja mama.

– Sutra, onda? Hvala ti!

Vrata se zatvaraju. Kola se udaljavaju.

3.

Stvar je očigledna svima, samo Lei nije. Njenoj majci je očigledna.

– Otkud to da si tako smekšala?

– Učinilo mi se da je očajna. A i bila je.

– I ja sam bila očajna tamo u Ulici Grafton, i na Bakli Roudu sam bila očajna, svi smo bili očajni, ali nismo išli u pljačku.

Uzdasi se dižu u oblak pun elektriciteta. Lei nije teško da zamisli: kao sneg beli obod treperi, cvetovi podižu glave. Lepo perje nabacila ta irska sova. Našla sebi granu tamo u Vilzdenu, i neće se pomeriti dok je živa.

– Trideset funti! Trideset funti za taksi do bolnice *Midlseks*. Pa tol'ko ne košta ni za *Hitrou*. Ako već deliš pare svim živima, baci nešto i meni.

– A možda se još vrati.

– Isus će se pre vratiti nego ona! Ima ih dve, dolaze ovamo vikendom. Videla sam ih jednom, idu ulicom, zvone ljudima na vrata. Odma' ti jasno ko su i šta su. Krek. Gadna navika! Viđam ih svakodnevno tamo u našem kraju, kod stanice. Dženi Fauler, ona s ćoška, otvorila jednoj od njih vrata – a ova bila, kaže Dženi, odvaljena kô morka. Trideset funti! To si ti na oca povukla. Niko ko ima moje krvi u venama ne bi naseo na takvu idiotariju. Šta ti Majkl kaže?

Lakše je, kad se sve sabere, dozvoliti joj da govori *Majkl* nego slušati ono *Miii-šel*, dok po ustima mulja tu reč kao da ima gadan ukus.

– Kaže da sam idiot.

– Pa, ne preteruje. *Njegove* ne možeš lako da predeš.

Svi su oni Nigerijci, ali svi do jednoga, makar bili Francuzi, ili Alžirci, sve su to Nigerijci, cela Afrika je, za Polin, u suštini Nigerija, a ti Nigerijci su prepredeni, drže sad po Kilbernu ono što je nekad bilo irsko, a i iz njene ekipe otišlo je pet medicinskih sestara Irkinja, a došlo pet Nigerijki, ili bar Pol cení da su Nigerijke, pri čemu njima ništa ne fali pod uslovom da ih neprekidno držiš na oku. Lea noktom dodiruje burmu. I pritiska je, jako.

– Hoće da je potraži.

– A što je ne bi potražio? Ciganka te opljačkala na tvom pragu, zar ne? Sve se prevodi i svodi na razumljive pojmove.

- Nije Ciganka. Potkontinentalka.
- Indijka, to hoćeš da kažeš.
- Negde iz tog dela sveta. Druga generacija. Pristojno govori engleski.
- Tako znači.
- Išla u moju školu! A sad mi kuca na vrata i plače!

Opet oblak pun elektriciteta.

– Pomislim ponekad da je to zato što si nam jedino dete. Da smo još dece napravili, možda bi više naučila o ljudima i o tome kakvi su zapravo.

Šta god Lea pokušala da kaže, Polin se vraća na isto. Cela priča proleće kao film: iz Dablina u Kilbern, jedna od malobrojnih protestantkinja u celom tom krilu školske zgrade u doba kad je većina bila druge veroispovesti. Pohađala, ipak, nastavu kao i ostale devojke. Očijukala s braćom O'Rork, zidarima, ali tražila nešto bolje, onako kestenjasta i lepih crta lica, a usto već i babica. Predugo je čekala. Skrasila se u smiraj devojaštva, s tihim udovcem, Englezom koji nije pio. Braća O'Rork su postali preduzimači, pola Kilbern Haj Rouda je njihovo. Tu bi već i ona mogla da im progleda kroz prste za pokoje pićence. Hvala bogu što se prekvalifikovala (rendgenski tehničar)! Šta li bi inače s njom bilo? Ova priča, koju je nekada davala na kašičicu, nekoliko puta godišnje, sada izbija iz svakog telefonskog poziva, uključujući i ovaj, iako konkretna situacija nema nikakve veze s Polin. Ona vreme doživljava kao nešto što se smanjuje, nije još mnogo tog puta ostalo pred njom. Htela bi da sabije prošlost u nešto dovoljno malo, što će posle moći da nosi sa sobom. Dužnost ćerkina je da sluša. Ona u tome nije dobra.

- Jesmo li bili prestari? A ti, jesi li bila usamljena?
- Mama, daj.
- Htela sam da kažem: bolje bi razumela ljudsku prirodu. Nego, ima li nešto novo? U vezi s onim?
- U vezi sa čim?
- U vezi s onim da ja postanem baka. U vezi sa satom koji otkucava.
- Nema ništa novo. Još otkucava.
- O, dobro. Nemoj previše brinuti, ljubavi. Kad bude – biće. A Majkl, jel' tu? Mogu li da razgovaram s njim?

Između Polin i Mišela nema ničega sem nepoverenja i nerazumevanja, izuzev, eto, u ovakvim, blagoslovenim situacijama, nekad retkim, sad sve češćim, kada je Lea ta koja je poslednji kreten, i ta činjenica pogoduje stvaranju saveza između inače prirodnih neprijatelja. Polin sva uzbuđena, rumenkasta, psuje li psuje. Mišel uvežbava s teškom mukom sklepan repertoar izrazâ iz govornog jezika, suvo zlato za svakog dođoša: *predveče, znaš šta hoću da kažem, ako ti to nije bilo dovoljno, i kažem ja njemu tako, a ja ono kao, ta ti je dobra, moraću da zapamtim.*

– Neverovatno. Kamo sreće da sam bio kod kuće, Polin, ja kad ti kažem. Kamo sreće.

Da ne bi morala da sluša taj razgovor, Lea izlazi u dvorište. Ned sa sprata zauzeo je njenu ležaljku, koja je, u stvari, zajednička, pa i nije njena ležaljka. Ned se časti travom u senci jabukovog drveta. Već pro-seda lavlja griva vezana običnom gumicom. Prastara lajka počiva mu na stomaku, čeka zalazak sunca nad NW-om¹ jer su zalasci sunca u ovom delu sveta neobično živopisni. Lea prilazi drvetu, pozdravlja Neda pokazujući mu znak pobeđe.

– Što i ti ne kupiš?

– Batali to.

– Obavezno.

Ned stavlja džoint među njene razmaknute prste. Dim je jak, grebe grlo.

– Lakše malo. Iz Avganistana je. Psihotropna!

– Nisam ja mala.

– Danas zalazi u šest i dvadeset tri. Dan sve duži i duži.

– Dok ne počne da se skraćuje.

– U, je!

Maltene sve što Lea kaže Nedu, bilo da je reč o pukom faktu ili nečem sasvim banalnom, on u tome pronade filozofiju. Pošto je težak duvač, vreme je za tog čoveka zamrznuto. Jednostavne stvari dobijaju

¹ NW: skr. za Northwest, severozapad; ovde oznaka za severozapadni deo Londona (Prim. prev.)

ono neko izduženo značenje. Lei se čini da on i dalje ima dvadeset osam godina, koliko mu je bilo kad su se upoznali, pre deset godina.

– Ej, jel' ti dolazila opet ona gošća?

– Jok.

Oudara to od zahteva Nedove optimistične prirode. Lea ga gleda, i vidi da ovaj nikako ne može da nađe prikladnu temu.

– Na vreme. Kakva lepota.

Lea podiže pogled. Nebo je poprimilo ružičastu boju. Spram ružičaste podloge, avioni s *Hitroua* ostavljaju za sobom bele pruge. Mišel, u kuhinji, uživa.

– E, ta ti je dobra. Moraću da zapamtim. Isus Hrist lično!

4.

Mladom Siku je dosadno. S turbana mu curi znoj. Gleda u očevu tezg; mušterija istresla pun džep sitniša, hoće da kupi paklicu rotmansa s deset cigareta. Jeftini ventilator zabadava se okreće. I Lei je dosadno dok gleda Mišela kako trpa pecivo koje mu nikada neće biti po volji, koje nikada neće biti dobro kao ono u Francuskoj. To je zato što ga prave kod bombondžije, blizu Vilzden Lejna. Pravi kroasani mogu se nabaviti na pijaci organskih proizvoda, nedeljom, u dvorištu škole u koju je Lea nekada išla. Danas je utorak. Od komšija je Lea saznala da Osnovna škola Kvinton jeste dovoljno dobro mesto da tamo ideš da kupuješ kroasane, ali da nije dovoljno dobra da u nju šalješ decu. Oliva usisava mrve s poda bombondžijske radnje. Ima u Olivi nečeg francuskog, kao u Mišelu. Dedu su joj proglasili za šampiona u Parizu. Za razliku od Mišela, ona ne tera mak na konac kad je reč o kroasanima. Belo-narandžasta kuca, svi-lenastih ušiju, kao na slikama iz doba restauracije. Smešna, obožavana.

– i treba da odemo kod pravog lekara. Na kliniku. Uporno pokušavamo. I ništa. Ove godine puniš trideset pet.

Rekao je to po francuski: niš'a. Nekada su bili vršnjaci. Sad Lea stari u psećim godinama. Njena trideset peta vredi sedam puta više od nje-gove trideset pete, i svaka njena godina sedam puta je važnija, toliko važna da on mora neprekidno da je podseća na brojke, da slučajno ne bi zaboravila.

– Ne možemo sebi da priuštimo kliniku. Kakvu kliniku?

Sitna osoba za pultom se okreće. Pre bilo čega drugog, ona se nasmeši Lei – instinktivno, osmehom koji spaja prepoznavanje i radost – a onda, trenutak kasnije, setivši se valjda, ugrize se za usnu, hvata se za vrata, i ogłosi se ono zvonce.

– To je ona. To je bila ona. Što kupuje pljuge.

Lea se nada da će ova 'ladno da pobegne. No Šar nema sreće. Nijedna od njih nema. Jedna stara žena – a krupna, ima je – ulazi upravo u trenutku kad Šar pokušava da izađe. Nespretno zaplešu tu na vratima. Mišel je brz i smeo, i ništa ga ne može zaustaviti.

– Kradljivice! Ti kradeš! Gde su naše pare?

Lea ga hvata za upereni kažiprst i spušta ga. Buknule crvene pege, sve do poslednje, i crvenilo se širi odozdo, uz vrat, dok joj potpuno ne preplavi lice. Šar više ne poskakuje. Ramenom odguruje onu dragu staricu u stranu. Beži.

5.

Lea veruje u objektivnost u spavaćoj sobi:

Ovde leže jedan muškarac i jedna žena. Muškarac je lepši od žene. Iz tog razloga žena povremeno strahuje da ga voli više nego što on voli nju. On je to oduvek poricao. Ne može da porekne da je lepši. Lakše je njemu da bude lep. Koža mu je izrazito tamna, i sporije stari. Ima dobru, čvrstu, zapadnoafričku strukturu kostiju. Evo čoveka, leži popreko na krevetu, nag. Brižit Bardo u *Preziru* leži na krevetu, naga. E da je taj muškarac poput Brižit Bardo, koja nikad nije imala dece jer su joj životinje draže. Opet, ona, žena, postala je manje fleksibilna na drugim poljima. Pokušava da ispriča čoveku šta joj se desilo s devojkom koja im je pokucala na vrata. Šta to sad znači reći da je devojka lagala? Je li slagala kad je rekla da je očajna? Bila je taman toliko očajna da im dođe na vrata. Muž ne može da shvati zbog čega je žena time toliko zaokupljena. Njemu, naravno, nedostaje ključna informacija. On ne zna da je njegova žena povezala to, tu tajnu koju nosi u stomaku, s jedne, i sudbinu sitne mrke neznanke, s druge strane. Nikako on ne može da prokljuvi tu tajanstvenu, žensku logiku. Jedino mu ostaje da pokuša da sasluša sve što žena ima da mu kaže. Jedino bih volela da čujem da li sam pravilno postupila, govori ona, prosto ne znam šta bih sa sobom ako sam

Ali tu je muškarac prekida da bi rekao

– ovo u utikač s tvoje strane? Ovaj moj ovde je riknuo. Ali šta se tu sad može. Navučena na krek. Krade. Nije to tako zanimljivo. Dođi ovamo, i

Kad su se upoznali, taj muškarac i ta žena, momentalno su osetili fizičku privlačnost koja ih je obuzela potpuno. Tako je i dan-danas. Zbog te nesvakidašnje, akutne privlačnosti, i hronologija njihove veze je neobična. Ono telesno je uvek na prvom mestu.

Pre nego što joj je uputio ijednu reč, oprao joj je kosu, i to dvaput.

Kresnuli su se pre nego što su jedno drugo pitali za prezime.

Analni seks probali su pre vaginalnog.

Oboje su imali na desetine seksualnih partnera pre nego što su se venčali. Romanse s plesnog podijuma, letnje šeme. Devedesete, ta

ekstatična decenija! Venčali su se iako nisu morali da se venčaju, iako su se pre toga oboje zaklinjali da se nikada neće udavati, odnosno ženiti. Teško je to objasniti – u toj razuzdanoj igri muzičkih stolica – zbog čega su baš njih dvoje, na kraju, stali jedno kraj drugoga. Dobrota, kao osobina, imala je nešto s tim. Mnogo se toga moglo naći na pomenutim plesnim podijumima, ali dobrota je bila retkost. Njen muškarac je bio duše plemenitije nego bilo koji muškarac kog je Lea Henvel u životu srela, ne računajući njenog oca. A onda su se, naravno, i sami začudili koliko su u stvari konvencionalni. Polini je taj brak bio po volji. Ujedno je ublažio napetost u Mišelovoj porodici. Ugodno je bilo ugoditi dvema familijama. Pored toga, prigodne reči „supruga“ i „suprug“ imale su neku moć kojoj se ni ona ni on nisu nadali. Ako je to bila nekakva magija, bili su zahvalni na njoj. Mogli su prestati da plešu kao mahnuti oko stolica a da nikada ne priznaju da su već bili umorni od toga.

Stvari su se brzo menjale.

Imali su jednu trudnoću pre nego što su se venčali, tri nedelje pošto su se upoznali, koju su prekinuli.

Uzeli su se pre nego što su stigli da se sprijatelje, što je samo drugi način da se kaže:

Brak im je bio prilika da postanu prijatelji.

Uzeli su se pre nego što su primetili brojne sitne razlike u poreklu, u stremljenjima, obrazovanju, ambicijama. Drugačije su, na primer, ambicije gradske sirotinje i sirotinje koja dolazi sa sela.

Kad je takve razlike počela da primećuje, Lea je u izvesnom smislu bila razočarana sobom jer te razlike zapravo nisu stvarale ozbiljan sukob među njima. Teško je bilo prihvatiti činjenicu da je zadovoljstvo koje je njeno telo pronalazilo u njegovom, i obrnuto, tako lako zasednilo sve zamerke koje je imala, ili bi trebalo da ima, ili je mislila da bi trebalo da ima.

– Možda joj je mama dosad već umrla. I ona je sad ophrvana time, i prosto je zaboravila. Možda je greškom bacila pare u đubre, i onda ga Ned izneo. Možda, jednostavno, u ovom trenutku ne može da dođe do tolikih para.

– Dobro, Lea.

– Nemoj to da radiš.

– A šta bi htela da ti kažem? Svet je takav kakav jeste.

– A zašto onda išta pokušavamo?

Da budemo do kraja objektivni što se ovoga tiče, žena je krivac što nikada nisu razgovarali o deci. Njoj, iz nekog razloga, nikada nije palo na pamet da to beskrajno, čudesno tucanje vodi ka nekom konkretnom, savršeno jasnom cilju. Ona se tog cilja plaši. Budi objektivna! Čega se to plaši? Ima to veze sa smrću, s vremenom i starenjem. Jednostavno: u glavi mi je osamnaest, da, imam osamnaest godina, i ako i nadalje ne budem ništa radila, i ako budem samo tako stajala u mestu, ništa se neće menjati, i ja ću zauvek ostati osamnaestogodišnjakinja. Dok sam živa. Vreme će da stane. Nikad neću umreti. Trice i kućine, taj strah. Danas se svi toga plaše. I, još? Sasvim je srećna u ovom času. Oseća da zaslužuje upravo ovo što ima, ni više ni manje od toga. Svaka promena podrazumeva rizik od kobnog narušavanja ravnoteže. Zašto ovaj trenutak mora da se menja? Ponekad ženin suprug raseče crvenu papriku dopola, pa istrese semenke u plastičnu času, a onda njoj doda tikvicu, da je isecka na kockice, i kaže:

Pas.

Auto.

Stan.

Kuvamo zajedno, kao evo sad.

Pre sedam godina: ti si bila na socijali. Ja sam ljudima prao kosu.

Stvari se menjaju! Na pravom smo putu, jelda?

Žena ne zna ništa o tom putu. Ne zna ni kad su njime krenuli, ni u kojem pravcu vetar duva. Ona nikud ne želi ni da stigne. Istina, verovala je da će njih dvoje zauvek ostati goli na ovoj posteljini, i da nikada ništa sem zadovoljstva i neće iskusiti. Zašto ljubav mora da se „razvija“? U kojem se to pravcu razvija? Niko ne može da kaže da nije bila upozorena. To niko ne može da kaže. Tridesetpetogodišnjakinja pet godina udata za čoveka koga voli svakako je bila opomenuta, i trebalo bi da obrati pažnju, da sluša, i da ne bude ni najmanje iznenađena dok joj muž govori

– mnogo dana kad je žena plodna. Samo tri, mislim. A to znači da nije dovoljno reći tek: „O, desiće se kad se desi.“ Nismo mi više tako mladi. Moramo, znači, malčice više da se potrudimo, mislim, po vojnički da radimo, strategiju da napravimo.

Objektivno govoreći, u pravu je.

U gostima

1. Te crvene kikice

Jednom se nešto bilo dogodilo. Da se o tome priča iziskivalo je upotrebu davno prošlog vremena. Kejša Blejk i Lea Henvel, glavne junakinje tog događaja, bile su četvorogodišnja deca. Bazen na otvorenom – zapravo plitak četvrtasti bazenčić u parku, tridesetak centimetara dubok na najdubljem mestu – bio je pun klinaca, „koji su se na sve strane prskali, stvarajući pravi kaos“. U vreme kad se ovaj događaj odigrao spasilaca nije bilo, a roditeljima je prepuštano da kako znaju i umeju sami vode računa o deci. „Bio je jedan spasilac gore na brdu, u Hempstedu, za odrasle. Ne i za nas.“ Zanimljiv detalj. Kejša – kojoj je sada deset godina i htela bi da sazna više o napetostima koje vladaju između odraslih osoba – pokušala je da pronikne u njegovu značenje. „Šta si se zablenu. Podigni nogu“, reče joj majka. Sedeli su na klupici u prodavnici obuće na Kilbern Haj Roudu, i majka je Kejši probala neke zagasitosmeđe cipele s kaiščićem na „T“, koje ni na koji način nisu odražavale radost, a radosti je, uprkos svemu, moralo biti na ovom svetu. „Čeril mi se raspomamila u jednom ćošku, Džejden mi urla na rukama, a pokušavam da vidim gde si ti, da vas ne pogubim...“ Upravo se u te tri tačke pomenuti događaj i odigrao: dete se zamalo udavilo. A opet, značenje tog događaja počiva na drugoj strani. „Ustala si s tim crvenim kikicama u ruci. Ti si je izvukla. Jedino si ti, od svih, primetila da je ona u nevolji.“ Posle događaja, majka tog deteta, neka Irkinja, bezbroj puta je zahvaljivala Marši Blejk, pa je i to postalo nekakav događaj za sebe. „Znala sam da Polinu treba nadzirati, ali ne i obraćati joj se. Bila je ona malčice naduvena u to vreme.“ Kejša ovaj iskaz nije mogla ni da opovrgne ni da potvrdi – nije ga se sećala. Pa ipak, ta slutnja se može smatrati sumnjivom. Njena sopstvena proslavljena volja, kao i čvrsto utemeljena moć predviđanja, s jedne strane, i Čeril, već pomahnitala i nepouzdana, sa druge. Pored toga, Džejden nije mogla biti ni rođena u vreme kad se taj događaj odigrao, budući da je pet godina mlađa od Kejše. „Ne pomeraj se sad“, promrmlja mama, spuštajući čeličnu šipku, da vidi dokle sežu kćerkini prsti.

2. Vočka kivi

U smrtonosnoj tišini stana Henvelovih glavna atrakcija bila je vreme užine. Gospođa Henvel je užinu uzimala za ozbiljno, i u tu svrhu držala čak i restoranska kolica. Na tri sprata, s mesinganim točkicićima. Bila su, istina, preniska, pa je odrasla osoba, kad ih gura, morala smešno da se zgrbi. „Nema smisla vući sve ovo za dvoje, ali kad je za troje, volim da sve stavim na njih.“ Kejša Blejk je sedela prekrštenih nogu ispred televizora sa svojom dobrom drugaricom Leom Henvel, s kojom ju je zbližio jedan dramatičan događaj. Okrenula se sad da proveriti kako restoranska kolica napreduju: hrana je oduševljavala Kejšu Blejk, koja se jelu radovala više nego bilo čemu drugom. Zaklanjajući pogled devojčicama, gospođa Henvel je, gledajući u televizor, postavila pitanje: „A ko li su sad svi ti opasni momci u kombiju?“ Lea je pojačala ton. Pokazivala je na Hanibalovu blistavobelu kosu, na TV-u, a onda na svoju majku, u stvarnosti. „Zbog te kose izgledaš staro“, rekla je. Kejša je pokušala da zamisli kako bi bilo da ona tako nešto kaže svojoj majci. U tišini je ožalila gubitak tanjira s keksom i neznane novine koje sadrže ta dlakava mrka jaja. Spojila je stopala, spremajući se da ustane i pođe kući. Ali gospođa Henvel nije počela ni da viče ni da bije. Samo je dodirнула svoju paž frizuru i uzdahnula. „Ovakva je otkad sam tebe dobila.“

3. Rupe

Vrata lifta bila su zaglavljena štapom – to i jeste bila cela suština vežbe. Oglasio se alarm. Sve troje dece strčalo je vrišteći i smejući se niz stepenice, pa uz padinu i gore, preko zida, pa su posedali na trotoar s druge strane. Nejtan Bogl je primakao kolena bradi i obgrlio ih. „Koliko rupa imaš?“, upitao je on. Devojke su začutale. „Šta?“, reče Lea konačno. „Ovamo, dole“, na to će on, bocnuvši prstom Kejšu u prepone, da pokaže na šta misli. „Koliko ih imaš? Ti čak i ne znaš.“ Kejša se drznula da podigne pogled s kolovoza i zagleda se u drugaricu. Lea je bila beznađežno pocrvenela u licu. „Svi to znaju“, usprotivi se Kejša Blejk, pokušavajući da prikupi još odvažnosti, osećajući da će joj biti potrebna. „A ti lepo odjebi pa otkrij sam.“ „Ma, ne znaš ti“, zaključio Nejtan, a Lea najednom ustade i šutnu ga u gležanj, pa povika: „Ma, zna!“, pa uze

Kejšu za ruku. Natrag u stan otrčale su celim putem držeći se za ruke, jer one su bile najbolje drugarice, koje je jedan dramatičan događaj zbližio doveka, i svima u Koldvelu bolje je bilo da to znaju.

4. Nesigurnost

Čeril su zatekle kako gleda televiziju, sama sebi pletući pletenice od potiljka ka napred. Kejša Blejk je čekala stariju sestru da kaže koliko ima rupa. Nezgodno je bilo slušati Čeril kako te ismeva. Bio je to glasan, neumoljiv smeh, dodatno raspaljen poniženjem koje druga osoba trpi.

5. Filozofska rasprava

Kejša Blejk je žarko želela da u svom domu stvori bar deo uslova koje je videla kod Henvelovih. Šolja, kesica za čaj, pa voda, a onda – tek onda – mleko. Na čajnom poslužavniku. Njena majka bila je mišljenja da bi svakome ko u stanu neke druge osobe provodi onoliko vremena koliko Lea Henvel provodi kod Blejkovih trebalo uskratiti pravo na status gosta, te da bi se prema njemu jednostavno trebalo ophoditi kao prema članu porodice, sa svim lišavanjima i nehajem koji to podrazumeva. Čeril je zauzela treće stanovište: „Ona stalno visi kod nas. Zar joj se ne sviđa u njenoj kući? Što mi stalno petlja po šminki? Šta je ona to sebi umislila?

– Mama, imaš li poslužavnik za čaj?

– Ma, samo joj ga odnesi. Gospode!

6. Neki odgovori

Kejša Blejk

Ljubičasta

Cameo, Culture Club, Bob Marli

Radije novac

Majkl Džekson

Ni za koga. Ako baš mora, za Rahima

Ne znam

Lekarka ili misionarka

Lea Henvel

Mir u svetu i Južnoj Africi

Gluva

Uragan

E.T.

Lea Henvel

Žuta

Madona, Culture Club, Thompson Twins

Da budem jako poznata

Harison Ford

Strogo poverljivo: za Nejtana Bogla

Bele rade ili ljutiće

Menadžerka

Kejša Blejk

Ne bacajte bombe

Gluva

Lav, veštica i ormar

E.T.

7. Filet o'fiš, veliki pomfrit, pita s jabukama

U Koldvelu je vladala ta predrasuda da vodoinstalateri mnogo dobro zarađuju. Dokaze u prilog tome Kejša je mogla da nabroji na prste jedne ruke. Ili je lično imovinsko stanje vodoinstalatera bilo puki mit, ili je njen otac bio nesposoban. Nekada se ona molila za radne uspehe Ogastusa Blejka, ali bez rezultata. Sada je bila subota, još malo pa podne, a niko da javi da negde curi iz cevi, da se zapušila neka ve-ce šolja. U periodima teskobe, Ogastas Blejk bi stajao na terasi i pušio *lambert* i *batlers*, što je upravo činio i sada. Kejša nije mogla da proceni da li i Lea oseća tu zebnju – izazvanu činjenicom da telefon nikako da zazvoni – kakvu su osećali svi oni. Dve devojčice su ležale na stomaku ispred televizora. Gledale su četvorosatni prepodnevni program sačinjen od emisija i crtanih filmova. Džejdena bi ismevala čas jedna čas druga, kvareći mu program, ali to je, ujedno, bio i način da prećutno pronađu za sebe opravdanje što gledaju iste stvari koje i jedan šestogodišnji dečak. Kad su počele podnevne vesti, ušao je Gas i upitao gde je Čeril.

– Izašla.

– Ne вреди budali govoriti.

Cika, graja, hvataju se u kolo. Izuzev toga što Marša koristi situaciju da im soli pamet – „Vidite kako se brzo pripremite kad treba da pođete nekud gde želite da idete?“ – radost je bezgranična, i stiču se svi uslovi da ta radost potraje; Marša ih nije terala da usput razgovaraju sa svakom ženom koja ide u crkvu, dok je Gas Kejšu zvao „Prva dama“, a Leu „Druga dama“, i nikad se ne bi razljutio kad bi Džejden potrčao ispred njih u pravcu spojenih lukova zlatnožutog M.

8. Radiografija

Na putu kući, međutim, naleteli su na Polin Henvel, koja je, sama, vukla zembilj na točkićima. Zaista je ličila na glumca Džordža Peparada. Džejden je u rukama držao igračku iz „hepi mila“, da je gospođa Henvel dobro vidi. Gospođa Henvel je nije primetila – zagledala se u Leu. Kejša Blejk je pogledala u svoju drugaricu Leu Henvel i primetila kako joj vrat crveni, odozdo nagore. Gospođa Blejk je upitala gospođu Henvel kako je, i gospođa Henvel je odgovorila da je dobro, pa je onda

na nju došao red da postavi isto pitanje i dobije isti odgovor. Gospođa Henvel je bila opšta medicinska sestra u Kraljevskoj bolnici, a gospođa Blejk je bila patronažna sestra pri bolnici Sent Meri u Pedingtonu. Te dve žene ni u kom smislu nisu pripadale buržoaziji, ali se zato nisu smatrale ni pravim pripadnicama radničke klase. Nakratko su porazgovarale o stanju u zdravstvu, i beše to mešavina žalopojki i ponosa. Gospođa Henvel je ispričala Blejkovima da ide na prekvalifikaciju za rendgenskog tehničara, i Kejša nije mogla da proceni da li je gospođa Henvel svesna da im je isto to ispričala i nekoliko dana ranije, kod kontejnera za đubre. „Nego, Ogastuse: Kolin mi reče da, ako ti još trebaju one parking dozvole za kombi, on može da ti pomogne.“ Gospodin Kolin Henvel je radio u gradskoj upravi. Bio je na prvom mestu odgovoran za bezbednost biciklista u saobraćaju, ali imao je izvesna, istina sasvim mala, ovlašćenja i što se parkinga tiče. Kejša je razmišljala: sad će da kaže da ide u *Marks i Sparks*,²¹ a kad je gospođa Henvel upravo to i rekla, Kejša je doživela nezaboravan priliv stvaralačke snage. Možda svet zaista jeste pod njenim nogama. „Lea“, reče gospođa Henvel, „ideš li?“ Jaz između samog čina postavljanja ovog pitanja, s jedne, i odgovora koji je usledio, s druge strane, Kejša Blejk je doživela kao nepodnošljivu napetost koja daleko prevazilazi njenu sposobnost da je podnese, napetost čijoj se dužini trajanja gotovo ne nazire kraj.

9. Bačena

Postalo je jasno da Kejša Blejk ne može nešto da započne a da ga i ne završi. Ako bi se popela na zid u Koldvelu, osetila bi se primoranom da hoda duž cele međe, bez obzira na to kakve joj se prepreke isprečile na putu (limenke od piva, granje). Ovaj nagon, kada bi se ispoljio na drugim poljima, manifestovao bi se kao „inteligencija“. Svaka nepoznata reč nagnala bi je da pogleda u rečnik – u potrazi za nečim nalik „dovršenju“ – a svaka pročitana knjiga vodila bi ka novoj knjizi, u procesu koji je, naravno, nemoguće bilo dovršiti. I nemalo je ona uživala hodajući ovim putem kroz svoje rane godine, i isprva se zaista činilo da su Kejšine

21 Kolokvijalni izraz za *Marks & Spenser*. (Prim. prev.)

želje, u suštini, u skladu s njenim mogućnostima. Želela je da čita stvari – nije mogla da odoli želji da čita stvari – a čitanje ne iziskuje bogzna kakve uslove, i relativno je jeftina aktivnost. S druge strane, devojkju je zbunjivala sama pomisao na to da bi za to što radi refleksno, po navici – trebalo da dobije neko priznanje, jer ona je bila i te kako svesna da u raznim drugim stvarima ume da bude fantastično glupa. A šta ako je to što drugi pogrešno tumače kao inteligenciju u stvari samo neka vrsta mutacije njene volje? Mogla je da sedi u mestu duže od druge dece, da se satima dosađuje a da se nikom ne požali, i umela je celim bićem da se posveti bojkankama koje je Ogastus Blejk ponekad donosio kući. Ništa ona nije mogla da učini u vezi s tom svojom mutiranom voljom – kao što ništa nije mogla da učini u vezi s oblikom svojih stopala, ili s podatkom u kojoj je ulici rođena. Slučajnosti joj nikako nisu donosile stvarno zadovoljstvo. U detinjem umu pojavio se rasep između onoga što je verovala da zna o sebi, suštinski, i njene suštine u poimanju ostalih ljudi. Počela je, tako, da živi za druge ljude, i ako bi se dogodilo da joj neko postavi pitanje na koje ona nije znala odgovor, umela bi da prekrsti ruke i podigne pogled ka nebu, kao da su to pitanje i taj odgovor, takvi kakvi jesu, nešto previše očigledno da bi se ona njima uopšte bavila.

10. Govori, radio

Slučajna podudarnost? Slučajne podudarnosti imaju svoja ograničenja. Nemoguće da je na radiju koji je Kolin Henvel držao u kuhinji didžej baš uvek govorio između dve pesme kad ona uđe. Nemoguće je da govori između pesama kad god Natali Blejk ulazi u majušnu kuhinju Henvelovih. I ona se zainteresovala. Lein otac, koji je stajao za kuhinjskim pulutom i čistio grašak, pogledao ju je, zaintrigiran njenom zaintrigiranošću.

– Kako to misliš? Pa nema tu muzike. To je Radio 4. Oni samo pričaju.

Rana potvrda valjanosti gesla: „Istina je ponekad čudnija od izmišljotine.“

11. Samo napred

Nikada Kejši Blejk nije ni palo na pamet da njena drugarica Lea Henvel pripada jednom posebnom tipu ličnosti. Kao i kod većine dece,

i njihov odnos temeljio se na glagolima, ne na imenicama. Lea Henvel je bila osoba voljna i uvek raspoložena da radi razne stvari koje je Kejša Blejk i sama volela i bila raspoložena da radi. Zajedno su trčale, skakale, plesale, pevale, kupale se, bojile bojanku, vozile bicikl, gurale čestitke za Dan zaljubljenih Nejtanu Boglu pod vrata, čitale časopise, zajedno jele čips, prokrijumčarile pokoju cigaretu, čitale Čerilin dnevnik, pisale reč JEBAČINA na prvoj stranici Biblije, pokušavale da iskamče *Isterivača đavola* u video klubu, gledale neku prostitutku, raskalašnicu ili devojkicu koja je, prosto, odlepila od ljubavi kako dudla nekom tipu u telefonskoj govornici; zajedno su pronašle Čerilinu travu, zajedno su pronašle Čerilinu votku, obrijale Leinu podlakticu Čerilininim brijačem, izvodile *moonwalk*, naučile onaj lascivni ples koji su popularisali *Salt-N-Pepa*, i mnoge druge stvari takve sorte. Ali sada su bile završile osnovnu školu Kvinton i upisale srednju *Brejton*, gde je svako, bar se tako činilo, imao svoju ličnost, i tako je sad Kejša posmatrala Leu u nastojanju da utvrdi obrise njene ličnosti.

12. Portret

Velikodušna osoba, otvorena za ceo svet – uz eventualno izuzeće njene rođene majke. Prestala da jede tunjevinu zbog delfina, a sad i sve meso, zbog životinja generalno. Ako ispred supermarketa u Kriklvudu sedi neki beskućnik, Kejša Blejk bi morala da sačeka dok Lea Henvel ne završi sa saginjanjem i razgovorom s tim beskućnikom, jer ona ga ne bi jednostavno upitala da li mu nešto treba, već bi stvarno s njim povelala razgovor. A to što je sa svojim najbližima bila sažetija nego s nekim tamo beskućnikom samo je upućivalo na zaključak da ni te velikodušnosti nema u neograničenim količinama, i da se ona mora strateški upotrebljavati, tamo gde je najpotrebnija. U Brejtonu se družila sa svima, bez ikakve razlike, bez zazora, ali je ni beznadežni slučajevi nisu udaljili od onih popularnih likova, i obrnuto, a kako je to Lei polazilo za rukom, Kejša Blejk nikako nije mogla da shvati. Malo tog sveobuhvatnog dobrog osećanja prenelo se na Kejšu zbog same činjenice da je bila tu, mada niko nikada ne bi mogao da pobrkaju Kejšinu razboritu samovolju s velikodušnošću duha njene drugarice.

13. Šljunak

Vraćajući se pešice iz škole s devojčicom koja se zvala Anita, Kejša Blejk i Lea Henvel našle su se u prilici da čuju jednu stravičnu priču. Anitinu majku je silovao rođak 1976. godine, i taj čovek bio je Anitin otac. Neko vreme proveo je u zatvoru, a onda je pušten na slobodu, ali Anita ga nikada nije upoznala, niti je želela da ga upozna. Deo rodbine smatrao je da je Anitin otac silovao njenu majku, a deo da nije tako bilo. Bila je to jedna porodična drama, ali u isti mah i priča strave i užasa od koje te prolaze trnci, jer ko zna: možda je Anitin otac, silovatelj, živeo tu, u NW-u, i/ili upravo u tom trenutku posmatra njih tri iz nekog budžaka? Tri devojčice su zastale na pošljunčanom dvorištu ispred crkve, i posedale na klupu. Anita je plakala, zaplakala je i Lea. „Kako da znam koja je polovina mene zla?“, pitala je Anita. Kejši Blejk je, međutim, roditeljsko zaveštanje malo značilo; bila je postojana u uverenju da ona ni u kojem smislu nije delo svojih roditelja, i usled toga nije mogla ozbiljno da poveruje da je i bilo ko drugi delo svojih. I zaista, otac i/ili majka kojih nema – to je bila nepresušna Kejšina fantazija, pa su tako dečje knjige u kojima je najviše uživala počinjale upravo tako što bi glavni junak ili junakinja nasledili tu strašnu slobodu posle nekakve roditeljske apokalipse. Vrhom leve patike ispisivala je osmicu po zemlji i razmišljala o dve stranice koje će do sutradan ujutro morati da napiše o zakonima o kukuruzu iz 1804. godine.

14. Taj mračni predmet želje

Crveno-bela vazдушna tehnologija grčke boginje pobeđe. Kejša Blejk je spustila dlan na izlog prodavnice od ojačanog stakla. Ono je deli od sreće. Vazduha ima svuda, i besplatan je, samo da ga uzmeš, ali nju je žudnja za vazduhom obuzela tek sada, kad ga je videla ovako definisanog, izdvojenog, konačno vidljivog. Nešto svima dostupno – a evo ga sad, zatočeno u donu jedne cipele! Takvoj smelosti ne možeš a da se ne diviš. Devedeset devet funti. Možda za Božić.

15. Evijan

Sasvim istu stvar postigli su i s vodom. Kad je Marša Blejk primetila bocu skrivenu ispod kese sa šargarepom, opsovala je Kejšu Blejk, izvadila vodu iz kolica, i vratila je na pogrešan raf, tamo gde stoje džemovi.

16. Novi raspored

- Vidi sad: ide s tobom na francuski. I na glumu.
- Ko to?
- Nejtan!
- Bogl? Pa?
- !
- O bože, Kejša. Pa bili smo *bebe*. Ponekad si tako glupa.

17. GCSE²²

U kancelariji dežurnog nastavnika Kejša Blejk vidi bejzbol kape i neprikladan nakit, konfiskovane i okačene na kukama po zidovima. Kejša Blejk nije pozvana radi ukora; ne, došla je da razgovara o mogućim rešenjima za niz ispita koje će polagati u narednom periodu od tri godine. Nije ona zapravo ni htela da razgovara o tim opcijama, jednostavno je htela da se vidi da je ona jedna od osoba koje o važnim stvarima u životu razmišljaju tri godine unapred. Kad je ustala, spremajući se da pođe, primetila je srebrni lanac s kojeg je visio sićušni pištoljčić ukrašen dijamantskim kristalima. „To je od moje sestre“, rekla je ona. „O, stvarno?“, na to će nastavnik, pa pogleda kroz prozor. Kejša nije odustajala: „Ona više ne ide u ovu školu. Izbačena je.“ Nastavnik se namrštio. Skinuo je ogrlicu sa zida i dao je Kejši. „Teško je poverovati“, reče tad, „da ste ti i Čeril Blejk makar i u najdaljem srodstvu.“

18. Soni vokmen (pozajmljen)

Da će u isto vreme moći da sluša Rebel MC-a i hoda Vilzden Lejnom – za Kejšu je bilo svojevrsno čudo i ekstaza modernizma, a opet, vrlo

22 Engl.: *General Certificate of Secondary Education* – svedočanstvo o završenoj srednjoj školi. (Prim. prev.)

je malo vremena u toku dana moglo da se oslobodi za bilo šta nalik na ekstazu, ili razvrat, pa čak i za običnu lenjost, jer šta god da radiš u životu, moraš u tome da budeš dvaput bolji od njih, „i to samo da bi se s njima izjednačila“; tog uznemirujućeg načela pridržavali su se barabar majka Kejše Blejk i Kejšin ujak Džefri, za koga se znalo da je „darovit“, ali isto tako i da je „prekoračio dozvoljene granice“.

19. Zaokret u davno prošlo vreme

(Ponekad bi Džefri – koji nije pripadao crkvi – skolio svoju trinaestogodišnju sestričinu zbunjujućim pričama. „Ispitaj to! Ispitaj to!“, bio joj je rekao on, prethodnog dana, na svadbi rođake Gejl. Kejši je ostalo da pretpostavi kako se njegove reči odnose na jedan od ranije vođenih razgovora, koji se odigrao mesecima pre toga. Što će reći da je on bio hteo da kaže: „Ispitaj na koje načine CIA upumpava krek i kokain u siromašne crnačke četvrti, i videćeš da sam bio u pravu.“ Kako? Gde?)

20. Soni vokmen, ponovo

To što dve tako različite ličnosti kao što su njena majka i ujak Džefri imaju istovetno mišljenje o jednoj stvari svakako tom mišljenju daje određenu težinu. A opet, niko živi ne bi pozavideo Kejši Blejk na zadovoljstvu koje sebi trenutno može da priušti – da sluša muziku i razmišlja? O, taj snimak pod otvorenim nebom! O, taj orkestrirani život!

21. Džejn Ejr

Kejša Blejk je primetila da bi joj, kad je neko zlostavlja, dobro došlo da se priseti kako čovek, ukoliko pročita relevantnu literaturu ili pogleda važne filmove, ubrzo dođe do zaključka da je to što je zlostavljan praktično znak nadmoćne ličnosti, te da što je veći intenzitet zlostavljanja, to je veća i verovatnoća da će osveta stići na onom drugom kraju života, kada kvaliteti kakve je Kejša Blejk posedovala – pamet, volja za moć – postanu „same sebi nagrada“, i takav će pristup sačuvati oreol istinitog makar i ljudi u književnosti i filmovima ni po čemu ne ličili na tebe, makar poticali iz nekog sasvim drugačijeg društveno-ekonomskog i istorijskog konteksta, i makar bi te oni – da su te ikada sreli – vrlo verovatno odveli u roblje, ili te, u najboljem slučaju,

zlostavljali isto onoliko koliko i Lorna Makenzi, kojoj nikako nije bilo po volji što se ti ponašaš kao da si bolja od svih drugih.

22. Citat

Dalju potvrdu navedenog načela pronaći ćete u samoj Bibliji.

23. Spektrum 128k

Za četrnaesti rođendan Lea je dobila kućni računar. Kejša Blejk je prelistala prateću brošuru i uspela je da dokuči kako da isprogramira osnovne komande, tako da se, kao odgovor na određene podsticaje, na ekranu pojave odgovori, kao da sâm računar „govori“. Napravili su jednu i za gospodina Henvela:

>> KAKO SE ZOVEŠ?

– Jel' ovde da ukucam? Osećam se glupo.

>> KOLIN ALBERT HENVEL

>> VRLO MI JE DRAGO ŠTO SAM TE UPOZNAO, KOLINE.

– Nemoj da zezaš! Jesi li ti ovo napravila, Kejša? Kako se to radi? Uopšte ne mogu više da te pohvatam u poslednje vreme. Polin, dođi, pogledaj ovo, nećeš verovati.

Pošto su završile sa zasenjivanjem Henvelovih, napravile su jednu foru za ličnu upotrebu

>> KAKO SE ZOVEŠ?

>> LEA HENVEL

>> O, STVARNO? PA TO JE FENOMENALNO, JEBOTE

24. Broj 37

Nedeljom je Kejša Blejk s porodicom – minus Čeril – išla u kilbernsku Pentekostalnu crkvu, a često bi i Lea išla s njima, ne zato što je bila u ma kojem smislu vernica, već pre zbog motivisanosti goreopisanom velikodušnošću duha. Sada je do izražaja dolazila nova politika. Kad su stigle do ugla kod Meka, Lea Henvel je rekla Kejši Blejk: „A mogla bih baš da sednem na trideset sedmicu, da odem do Loka, da se vidim s tom ekipom tamo.“ „Ta ti je na mestu“, rekla je na to Kejša Blejk. U toku prethodnog leta bilo je pokušaja da se ta ekipa iz Kemden Loka